

Nr 37.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva befrielse i vissa fall från skyldighet att erlægga inkomstskatt vid fusion mellan försäkringsbolag.

I en den 24 mars 1949 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 175, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen lämna Kungl. Maj:t bemyndigande att i fall, då försäkringsaktiebolag eller ömsesidigt försäkringsbolag överlåter sitt försäkringsbestånd och sina tillgångar till annat försäkringsbolag och i samband därmed upplöses, efter särskild framställning och i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t angivna grunder medgiva befrielse från den skyldighet att erlægga statlig och kommunal inkomstskatt, som därvid må uppkomma.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bl. a. följande.

1942 års försäkringsutredning betonade i sitt den 1 april 1946 avgivna betänkande (SOU 1946: 33 och 34) önskvärdheten från allmän synpunkt av en reduktion av antalet företagsenheter på försäkringsväsendets område.

I proposition nr 50 till 1948 års riksdag med förslag till lag om försäkringsrörelse, m. m. underströks detta önskemål ytterligare. I det framlagda lagförslaget upptogos i enlighet härmed ändrade bestämmelser om överlåtelse av försäkringsbestånd, vilka bestämmelser voro ägnade att underlätta sammanslagning av försäkringsbolag.

Första lagutskottet avgav utlåtande (nr 34) i anledning av propositionen. I utlåtandet erinrade utskottet om att ett försäkringsaktiebolag, sedan dess försäkringsbestånd överlåtits, vore pliktigt träda i likvidation och i samband därmed erlægga utskiftningsskatt, även om någon utskiftning i egentlig mening icke förekomme. Ett erläggande av utskiftningsskatt i dylikt läge vore enligt utskottets mening ägnat att försämra försäkringstagarnas rättsläge genom att bolagets konsolidering minskades. Utskottet höll före, att om man med hänsyn till allmänna synpunkter önskade få till stånd en reduktion av antalet företagsenheter, detta manade det allmänna att så långt möjligt vore söka undanröja hindren för bolagens koncentrationssträvanden. En uppmjukning av bestämmelserna om utskiftningsskatt kunde därför anses motiverad. Denna uppmjukning borde emellertid gälla endast det fall, att koncernförhållande föreläge och moderbolaget ägde samtliga aktier

i dotterbolaget. Uppenbart vore, att skattebefrielse icke borde medgivas, med mindre garanti funnes för att vinst, som på grund av sammanslagningen kunde uppkomma för moderbolaget, icke användes till ökad utdelning till aktieägarna.

Med hänsyn bl. a. till fördelarna av en diskretionär prövning från fall till fall förordade utskottet, att spørgsmålet löstes på så sätt att Kungl. Maj:t bemyndigades att i förekommande fall medgiva befrielse från skattskyldighet enligt utskiftningsskatteförordningen. Riksdagen fattade beslut i överensstämmelse med vad utskottet föreslagit (skriv. nr 221).

Svenska försäkringsbolags riksförbund har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 december 1948 framhållit, att de hinder, som gällande skattelagstiftning kunnat lägga i vägen för fusion av försäkringsaktiebolag, ansetts vara undanröjt genom det lämnade bemyndigandet. Emellertid hade det i samband med närmare överväganden angående fusion av ömsesidiga bolag från skatteexperters sida gjorts gällande, att i varje fall betydande risk föreläge för att sådana fusioner likväl skulle kunna medföra avsevärda skattekonsekvenser för därav berörda bolag. På grund därav hemställde riksförbundet, att befrielse måtte medgivas från skattskyldighet, som kunde uppkomma i samband med enligt den nya försäkringslagens regler om frivillig överlåtelse av försäkringsbestånd företaget överförande av ett bolags tillgångar och skulder till ett annat bolag.

Över skrivelsen ha, efter remiss, yttranden avgivits av *kammarrätten, försäkringsinspektionen, överståthållarämbetet* (med överlämnande av ett av tillförordnade förste taxeringsintendenten *Erik Hjohlman* avgivet yttrande), *länsstyrelserna i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län* ävensom av *1945 års försäkringsutredning*.

Beträffande innehållet i nämnda skrivelse och de däröver avgivna yttrandena tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen (s. 2—6).

Departementschefen har till stöd för det i propositionen framlagda förslaget anfört bl. a. följande.

I riksförbundets nu förevarande framställning har uppmärksamheten riktats på vissa andra skattepåföljder, som befarats kunna inträda vid fusion. Sålunda har uttalats, att skattemyndigheterna kunde vid en sammanslagning av ömsesidiga försäkringsbolag komma att betrakta den del av det överlåtande bolagets fonderade medel, som icke bildade försäkringsfond, eller i allt fall den del av dessa medel, som icke motsvarade nämnda bolags gentemot försäkringstagarna åtagna förpliktelser, såsom skattepliktig inkomst för det övertagande bolaget.

Riksförbundets nyssnämnda farhågor uppgivas närmast vara grundade på ett underhandsuttalande från överståthållarämbetets taxeringsavdelning, vilket uttalande föranletts av en av förbundet gjord förfrågan i saken. Av det av förste taxeringsintendenten *Hjohlman* avgivna remissyttrandet framgår emellertid, att nämnda underhandsuttalande närmast åsyftat det fall att

dolda reserver framtoges i samband med fusionen. Hjohlman har erinrat om att då ett försäkringsföretags tillgångar i form av aktier, obligationer, lånefordringar m. m. vore att betrakta såsom varulager i rörelsen, företaget kunde under tidigare år ha utnyttjat föreliggande rätt att använda obeskattade vinstmedel för nedskrivning å nämnda tillgångar. Om det bokföringsmässiga värdet å dessa tillgångar uppskreves i samband med en fusion, framkomme en bokföringsmässig vinst, som enligt allmänna regler skulle beskattas.

Det torde knappast kunna ifrågakomma att i detta sammanhang göra något uttalande angående gällande bestämmelsers innebörd i nu förevarande hänseende. Ett försök till sådan tolkning skulle för övrigt — såsom kamrarrätten i sitt yttrande påpekat — möta betydande svårigheter med hänsyn till de begränsade upplysningar, som lämnats i riksförbundets skrivelse. Det bör även beaktas, att bedömningen i det särskilda fallet måste bli beroende av detaljerna i det träffade fusionsavtalet.

Jag torde i detta sammanhang även få erinra om att fusionen såsom särskilt rättsinstitut införts i vår bolagslagstiftning först genom 1944 års lag om aktiebolag och att det därför är förklarligt, om en viss osäkerhet ännu så länge är rådande beträffande de skatterättsliga konsekvenserna av en fusion. Emellertid ha de enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1948 tillkallade sakkunniga för översyn av bestämmelserna om utskiftnings beskattning erhållit i uppdrag att utreda bl. a. frågan om frihet från utskiftnings beskattning vid fusion av aktiebolag överhuvud taget. Det torde kunna antagas att i samband med behandlingen av de sakkunnigas blivande förslag jämväl andra med en fusion sammanhängande skattefrågor komma att närmare belysas.

Det förhållandet att en viss osäkerhet om de skatterättsliga konsekvenserna av en fusion sålunda är rådande torde emellertid icke utgöra något hinder för ett ståndpunkttagande till riksförbundets skrivelse. För ett dylikt ståndpunkttagande torde det nämligen vara tillräckligt att konstatera att fusioner mellan försäkringsbolag äro i viss utsträckning ur samhällelig synpunkt önskvärda, att en eventuell beskattning i samband med dylika fusioner skulle i åtskilliga fall leda till resultat, som varken ur det allmännas eller försäkringstagarnas synpunkt äro önskvärda samt att fusioner överhuvud icke kunna förväntas komma till stånd med mindre försäkringsbolagen erhålla garantier, att fusionerna icke komma att föranleda beskattningsåtgärder som nyss sagts.

Även om jag, såsom av det nu sagda torde framgå, är beredd att tillstyrka åtgärder i syfte att tillgodose riksförbundets önskemål, återstår emellertid att besvara frågan i vilken utsträckning skattebefrielse skäligen bör ifrågakomma. Härvid bör å ena sidan beaktas, att en beskattning skulle för försäkringstagarna innebära minskade möjligheter till återbäring eller till sänkning av premierna samt därutöver en allmän försämring genom minskad konsolidering hos bolaget. Det är också att märka att — såsom försäkringsutredningen i sitt yttrande påpekat — de fondmedel, som kunna tänkas

drabbas av beskattningen, i allmänhet redan en gång beskattats, och att en förnyad beskattning således skulle äga rum utan att någon inkomst i egentlig mening skulle föreligga. Å andra sidan kan det tänkas, att en beskattning sådan som den nyss sagda i vissa andra fall framstår som motiverad, t. ex. om det övertagande bolaget genom fusionen förvärvar medel, som användas för utdelning till aktieägarna i bolaget.

En beskattning framstår även såsom motiverad i det av överståthållar-ämbetet återopade fallet, då i samband med fusionen framtagas dolda reserver, som upplagts med obeskattade vinstmedel. — Skulle praxis åter intaga den ståndpunkten, att en direkt överföring av dold reserv från det överlåtande till det övertagande bolaget icke ur skattesynpunkt godtages, synes däremot skäl föreligga för en skatteeftergift.

Eventuella åtgärder till förhindrande eller undanröjande av en icke önskvärd inkomstbeskattning i samband med fusion mellan försäkringsföretag kunna givas formen antingen av en särskild lagstiftning eller — i likhet med vad som skedde i fråga om utskiftningsskatten — av en Kungl. Maj:t tillagd rätt att meddela dispens. Kammarrätten har förordat den förra utvägen, medan övriga remissinstanser antingen förordat eller icke haft något att erinra mot att den senare utvägen valdes.

För egen del finner jag övervägande skäl tala för att frågan löses dispensvägen. Till en början skulle det nämligen i nuvarande läge icke vara möjligt att med säkerhet överblicka vare sig de fall, där en av en fusion mellan försäkringsföretag föranledd beskattning kan ifrågakomma, eller de olika omständigheter som böra inverka på frågan om skattebefrielse i det särskilda fallet bör medgivas eller ej. Det skulle med andra ord vara förenat med avsevärda svårigheter att utarbeta bestämmelser, som ledde till ett i varje särskilt fall önskvärt resultat. Vidare torde en förutsättning för att den ifrågasatta anordningen skulle komma att tillfredsställande tjäna sitt ändamål vara att försäkringsbolagen *på förhand* kunna erhålla visshet om vilka skatteeffekter, som en fusion kommer att utlösa. Sistnämnda önskemål skulle icke bliva tillfredsställande tillgodosett genom bestämmelser, som innebure att åt beskattningsnämnderna och skattedomstolarna anförtroddes att efter det en fusion genomförts pröva den skatterättsliga effekten därav.

Ett bemyndigande att medgiva dispens bör avse såväl försäkringsaktiebolag som ömsesidiga försäkringsbolag.

I en till utskottet inkommen skrift från *Svenska sparbanksföreningen* har framhållits bl. a., att den risk för beskattning, som ansåges föreligga vid fusion av försäkringsbolag, förefunnes även vid sammanslagning av sparbanker. I likhet med vad som i propositionen anförts för försäkringsväsendets del gällde inom sparbanksväsendet att sammanslagningar mellan sparbanker ofta vore ur samhällelig synpunkt synnerligen önskvärda. De vanligaste fallen av fusioner inom sparbanksvärlden vore de, då en mindre sparbank befundes lämpligen böra uppgå i och övertagas av en närbelägen större sparbank. I anslutning till det i propositionen omförmälda exemplet på

frivillig överlåtelse av försäkringsbestånd från ett försäkringsföretag till ett annat kunde till belysning av motsvarande spørsmål för sparbankernas del nämnas det fall, då fråga vore om en sammanslagning av en mindre sparbank med en omslutning av exempelvis två miljoner kronor och med en reservfond av 200 000 kronor med en större sparbank. En dylik sammanslagning innebure realiter ingenting annat än att den mindre sparbankens tillgångar och skulder med därav följande rättigheter och förpliktelser överflyttades till den övertagande större sparbanken. Något vinstsyfte med sammanslagningen föreläge icke från någondera sparbankens sida, och sakligt sett förefunnes icke skäl för beskattning. Med samma resonemang, som förts vid frågan om beskattning i motsvarande situation för försäkringsbolagens del, kunde här uppenbarligen uppkomma risk för beskattning hos den övertagande sparbanken för den övertagna reservfonden. Det betraktelsesätt, som tillämpats från skattemyndigheternas sida, kunde nämligen leda till att den övertagande sparbanken ansåges förvärva den mindre sparbankens tillgångar till ett pris motsvarande de övertagna förpliktelserna eller sålunda för 1 800 000 kronor, samt att den ökning av fonderna på 200 000 kronor, som uppstode hos den övertagande sparbanken, skulle upptagas till beskattning hos denna. Det anförda torde ådagalägga att samma risker ur beskattningssynpunkt kunde föreligga vid fusion av sparbanker som vid sammanslagning av försäkringsbolag. Med hänsyn härtill hemställde styrelsen för Svenska sparbanksföreningen att bevillningsutskottet måtte föreslå riksdagen att det bemyndigande, som i propositionen nr 175 föresloges skola lämnas Kungl. Maj:t att medgiva befrielse från skyldighet att erlægga statlig och kommunal inkomstskatt, måtte vidgas att omfatta rätt för Kungl. Maj:t att lämna enahanda befrielse även vid sammanslagning av sparbanker.

Utskottet. I den förevarande propositionen har hemställts om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i fall, då försäkringsaktiebolag eller ömsesidigt försäkringsbolag överlåter sitt försäkringsbestånd och sina tillgångar till annat försäkringsbolag och i samband därmed upplöses, efter särskild framställning och i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder medgiva befrielse från den skyldighet att erlægga statlig och kommunal inkomstskatt, som därvid må uppkomma. Propositionen har närmast föranletts av önskvärdheten ur allmän synpunkt av att en sammanslagning av försäkringsbolag underlättas. Utskottet har intet att erinra mot vad i propositionen föreslagits och tillstyrker alltså bifall till propositionen.

I den till utskottet från Svenska sparbanksföreningen inkomna skriften har hemställts, att det i propositionen föreslagna bemyndigandet måtte utvidgas att omfatta jämväl rätt för Kungl. Maj:t att lämna enahanda befrielse vid sammanslagning av sparbanker.

Med anledning av vad i nämnda skrift anförts får utskottet framhålla, att vissa skäl skulle kunna anses tala för att beträffande fusion mellan sparbanker ett motsvarande bemyndigande meddelas som i den ifrågavarande propositionen föreslagits vid fusion mellan försäkringsbolag. Det torde emel-

lertid kunna antagas, att ett sådant bemyndigande skulle kunna vara motiverat även vid fusion i andra fall. Utskottet får i detta hänseende erinra om att 1948 års bevillningsutskott i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 46 funnit önskvärt, att en utredning ägde rum rörande huruvida den utveckling, som föranlett tillskapandet av de nya reglerna om fusion i aktiebolagslagen, borde medföra en uppmjukning av bestämmelserna om utskiftningsskatt i sådana fall, där det icke vore fråga om utskiftning i egentlig mening. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1948 ha sakkunniga tillkallats för att verkställa en översyn av bestämmelserna om utskiftningsskatt, varvid de sakkunniga erhållit i uppdrag att utreda bl. a. frågan om frihet från utskiftningsskatt vid fusion av aktiebolag. I likhet med departementschefen anser sig utskottet kunna utgå ifrån att i samband med behandlingen av de sakkunnigas blivande förslag jämväl andra med en fusion sammanhängande skattefrågor komma att närmare belysas. Med hänsyn härtill finner utskottet icke anledning att förorda en lagstiftning med det i den ovannämnda skriften angivna syftet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 175.

Stockholm den 3 maj 1949.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Wahlmark, Ekman, Velander, Franzon*, Wehtje*, Rosander, Petré, Einar Eriksson, Erik Gustaf Andersson* och Niklasson*; samt

från a n d r a kammaren: herrar Olsson i Gävle, Sandberg, Kristensson i Osby, Sundström, Hagberg i Malmö, Nilsson i Kristinehamn, Persson i Svensköping*, Andersson i Dunker, Bladh och Kärrlander.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.